

Parfume Flakoner

MAGI & SKØNHED

KOSMETIK OG PARFUME I DET GAMLE ÆGYPTE

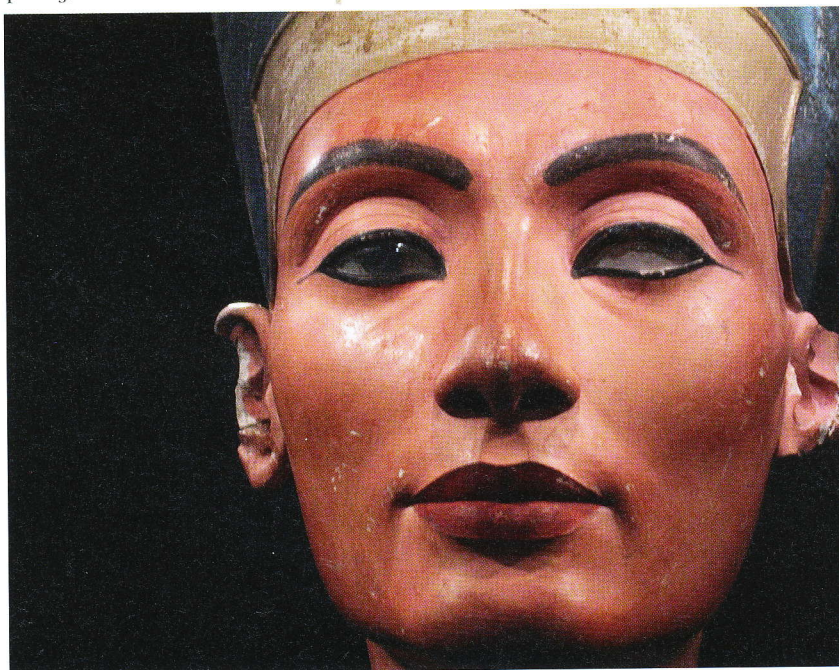
Allerede for 3500 år siden kunne de ægyptiske læger i deres håndbibliotek finde instruktioner i, hvordan kosmetik kunne hjælpe deres patienter. En papyrusrulle, der nu bærer navnet Papyrus Ebers efter den person, der købte den i 1873, rummer blandt et væld af recepter også "et middel til at gøre et (ar efter et) brandsår mørkere". Det består af rød okker stødt i saft fra sykomorefigentræet. Udover en eventuel medicinsk virkning har midlet også haft en indlysende kosmetisk effekt. Der er faktisk ikke langt til den nutidige slægtning, der er baseret på okker, og som markedsføres som rouge i en lerkrukke med tydelige associationer til antikken.

Både mænd og kvinder i det gamle Ægypten har som alle andre steder brugt tid på deres udseende, men netop her er materialet så righoldigt, at vi kan få et usædvanligt detaljeret indblik i, hvordan de rent faktisk gjorde det. Ikke blot har vi relieffer, malerier og statuer af mænd og kvinder i deres fineste puds med omhyggeligt opsatte frisurer, make-up og smykker, men vi har også deres udstyr: sminkekrukker, parfumebeholdere, spejle, kamme, pincetter og rageknive. Den nyeste teknologi muliggør endda analyser af rester af indholdet af deres krukker og flakoner. Det billede, vi her igennem bliver præsenteret for, antyder et liv i luksus og en veludviklet æstetisk sans. Det er dog ikke blot de øverste cirkler i samfundet, det drejer sig om, for mange ægyptere har haft mulighed for at tage bare en håndfuld perler og lidt øjensminke med på deres rejse til det hinsides. Selv om alle disse genstande og afbildninger afspejler dagliglivet langs Nilen, er det vigtigt at holde sig for øje, at grunden til, at vi er så velinformerede om det, netop er, at de brugte så mange ressourcer på at forberede sig på en tilværelse efter døden. Det drejer sig i vid udstrækning om gravudstyr og udsmykning af gravkapeller. Det er den ideelle situation, vi præsenteres for - den redigerede virkelighed.

Ægypterne har anvendt både rouge og læbestift. Findes der noget mere sensuelt end dronning Nefertitis røde læber, som de møder os med deres stadig gådefulde smil i museet i Berlin og i talrige bøger? En krukke med en sådan læbepomade bestående af fedtstof og okker er fundet i en udgravning, og vi har endda et billede af en kvinde, der er i færd med at lægge den på læberne med en spatel. Nefertiti anvendte også som sine nutidige mellemøstlige søstre øjensminke i form af kohl. På hendes tid blev den diskret lagt omkring øjenranden, men linien kunne også trækkes helt ud på siden af ansigtet. Den sorte farve i

sin enkleste form kunne bestå af sod. Indhold af kohl-beholdere afslører, at det ofte drejer sig om blyglans, som vi nu ved er dødsensfarlig ved regelmæssig brug, eller af andre mineralske forbindelser. De nyeste kemiske analyser (1998) af indholdet af nogle beholdere i Louvre afslørede, at de gamle ægyptere også kendte til en mere kompliceret fremstillingsmåde, der involverede vådkemi. Grøn øjensminke bestod af pulveriseret malakit. Det findes som gravgaver helt tilbage i forhistorisk tid, men det ses sjældent anvendt i afbildninger af personer med make-up.

Nefertitis hår er gemt bag hendes krone. Vi har dog andre billeder af hende, hvor hun ses både med kort og langt hår. I begge tilfælde drejer det sig uden tvivl om en paryk. Helt tilbage fra omkring 2700 f.Kr. anvendte både mænd og kvinder paryk i officielle billeder. Vi kan se det på statuerne, hvor det naturlige hår titter frem bag parykkens kant (som det også ofte er tilfældet i vore dage); relieffer og malerier viser en så overdådig hårpragt, at naturen har måttet hjælpes lidt på vej; vi ser endda, hvordan løse hårlokker fastgøres i prinsessers eget, korte

DRONNING
NEFERTITIS
BUSTE I BERLIN
CA. 1335 F.KR.

hår. Der er fundet parykker, fremstillet af menneskehår, som gravudstyr, og vi har endda rester af et helt parykværksted. I hvor vid udstrækning ægypterne rent faktisk anvendte parykker i det daglige, står hen i det uvisse, men med sigte på et evigt liv var denne kropspryd særdeles vigtig. Stort hår signalerer seksuel formåen, og det var en af de grundlæggende mekanismer, der var nødvendig for

den mirakuløse forvandling efter døden. Udstyret med disse vitale kræfter ville ægypterne blive i stand til at genskabe sig selv, ikke nødvendigvis i deres tidligere, jordiske form, men som et fungerende væsen i en eller anden skikkelse. Det er her vi skal søge grunden til, at det personlige toilette spiller så stor en rolle i dødetroen.

Øjensminken, læbepomaden og de fine krøller i håret kan ses, men der var endvidere et usynligt redskab, der var med til at holde det underliggende erotiske spil kørende både i livet på jorden og tilværelsen i underverdenen "hvorfra ingen er kommet tilbage": duft. Bedre end ord og billeder kan parfume skildre en situation, en stemning, en hensigt. Den romerske naturhistoriker og forfatter Plinius, der betalte prisen for sin nysgerrighed under Vesuvs udbrud i 79 e.Kr., siger, at Ægypten er det bedste land til fremstilling af parfume, da klimaet egner sig exceptionelt godt til dyrkelse af parfumeplanter. Ægyptisk parfume således som det beskrives i oldtidens tekster bestod dels af egentlig "parfume" ("per fumum" - gennem røg, dvs. røgelse), dels af duftstoffer fikseret i fedt eller olie. Der er ikke i de ægyptiske kilder fundet tegn på, at de kendte til udvinding af alkohol. Nyere udgravninger på Cypren viser imidlertid, at befolkningen der kendte til destillering allerede omkring 2000 f.Kr., og det er usandsynligt, at ægypterne, som de handlede med, ikke skulle have fået nys om dette. Teksterne giver derimod ganske detaljerede instruktioner i, hvordan duftstofferne skal tilberedes. Det gælder dels spredte henvisninger i den førnævnte papyrusrulle, dels samlinger af opskrifter hugget ind i tempelvægge, især i de sidste par århundreder f.Kr. Yderligere er der mange oplysninger at hente hos de klassiske forfattere såsom botanikeren Theophrast (4. årh. f.Kr.), Plinius (1. årh. e.Kr.), lægen Galen og herbalisten Dioskur (2. årh. e.Kr.). De har alle noget at sige om parfumefremstilling i Ægypten, blandt andet fordi de har til hensigt at anvende remedierne i deres eget land.

EKSOTISKE INGREDIENSER

Her står vi så foran et af de største problemer med disse recepter: at identificere ingredienserne! En del ægyptiske betegnelser kan nu oversættes, andre er ud over deres kategori (dyr/plante/mineral) usikre. Hvor vi har en oversættelse f. eks. til græsk, kan det hjælpe. Men der er situationer, hvor en græsk parfumemager enten ikke har kendt det ægyptiske ord, eller ingrediensen ikke har været for hånden og er blevet erstattet af en anden - et dilemma, som enhver kok kender til. De klassiske forfattere omtaler mest ingredienser, der er holdbare og kan transporteres over længere afstande uden at miste deres duftegenskaber: krydderier og harpiks, hvorimod ægyptiske blomster ikke har været helt så relevante i praksis. Jo mere sjældent og eksotisk et produkt er, sagde Plinius allerede dengang, desto mere efterspurgt er det. To af de vigtigste ingredienser mødte disse kriterier: røgelse (fra *Boswellia* spp.) og myrrha (fra *Commiphora* spp.). Disse træer vokser den dag i dag ved kysten af Eritrea og Somalia, og det var netop her,

ægypterne hentede deres forsyninger i det land, som de kaldte Punt. Fra Nilen krydsede de med skibe som byggesæt gennem den østlige ørken, til de nåede et punkt syd for det nuværende Safaga ved Rødehavet. Her blev skibene samlet, og så gik det sydpå til Punt, hvor ekspeditionen til gengæld for guld skaffede sig røgelse, myrrha og andre afrikanske produkter. Måske var det også her, de fik fat i krydderier som kanel, cassia, muskat og kardemomme, som kom fra endnu fjernere egne. Et sådant projekt var finansieret af Farao, som ved ekspeditionens hjemkomst ville skænke hele ladningen til den vigtigste guds tempel.

Templet synes at have været hovedproduktionsstedet for fremstilling af parfume. I ægyptiske templer fra græsk-romersk tid, der ud over herskernes navne og visse stilistiske træk ikke adskiller sig meget fra de templer, der blev bygget og udsmykket i løbet af de 1500 år, der lå forinden, findes der inde i selve bygningen et rum, der i vore dages faglitteratur gerne kaldes et "laboratorium". Det er her, vi kan stå og læse opskrifterne på væggene. Men det er tvivlsomt, om de duftende salver rent faktisk blev fremstillet her, for der er kun et lille hul i loftet til aftræk, og mange af dem skulle koge rigtigt længe. Der er snarere tale om magasiner til opbevaring af de færdige produkter, således som man også finder dem i de tidligere tempelbygninger. Røgelse og salve fandt anvendelse i den daglige kult i templet, hvor gudens statue blev rensset af den brændende røgelse, salvet, klædt på, smykket og fik serveret tre daglige måltider. En vis del er blevet solgt ud af huset til brug i ægypternes dødekult, og kongen havde brug for det, når en højtstående embedsmand skulle belønnes for vel udført arbejde. Ved en sådan lejlighed ville kongen skænke ham gyldne halskæder, og den bærende modtager blev salvet over hele kroppen.

ØKONOMI OG PRESTIGE

Det er uden tvivl også fra disse depoter, at salverne til ægypternes luksusforbrug er kommet. Det var en vigtig handelsvare, og det har vejet tungt på det nationale budget. På den ene side stod udgifterne ved at skaffe råvarerne, på den anden de indtægter, der var ved salg og eksport, for slet ikke at tale om den prestige, der var involveret. Også den gang var præsentation og emballage vigtig, og der er fundet ægyptiske glasflakoner mange steder i Middelhavsområdet. Theophrast fortæller om en parfume kendt som "Den ægyptiske", der havde stået på en græsk forhandlers hylde i 8 år og kun var blevet bedre af det. Trafikken gik også den anden vej. Fremmede dufte kom til Ægyptens land, når hele karavaner af prinsesser med deres følge arriverede fra Mitanni (det nuværende Irak), og krukker med salver med eksotiske navne blev sendt som gaver fra fyrster i Levanten til guden Amons tempel i Karnak, tusind kilometer oppe ad Nilen.

Da kong Tutankhamon afgik ved døden i ung alder, fik han omkring 350 liter salver og olier med i graven. Det meste var emballeret i kar af alabast, udskåret som et hieroglyfisk emblem for "foreningen af Øvre- og Nedreægypten" eller

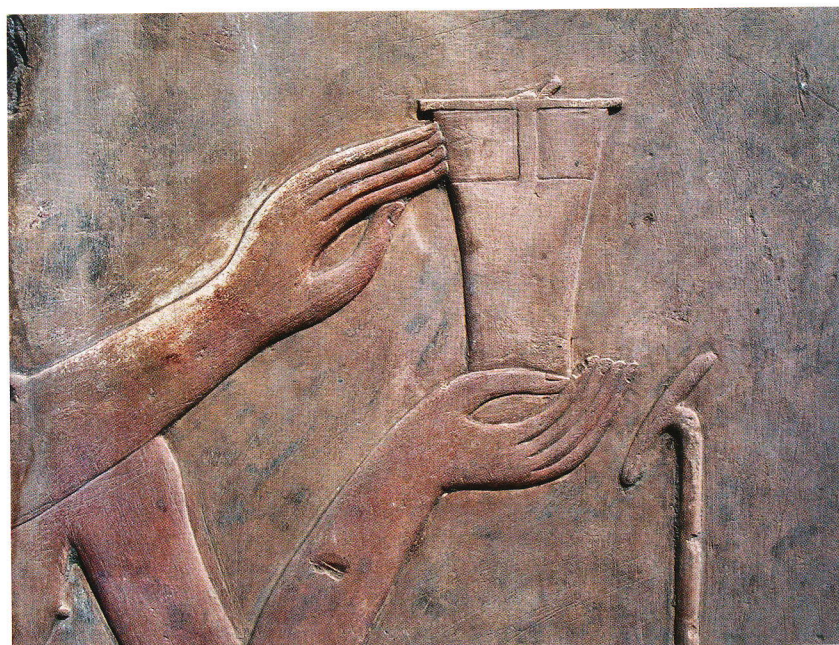
som gazeller eller løver, hvor selve kroppen var beholderen. Disse beholdere har utvivlsomt haft en funktion i paladset og er blevet genanvendt ved begravelsen. Som det skete med alle andre kongegrave, blev den plyndret kort efter, at kongen var stedt til hvile. De første røvere tog bærbart guld. Det andet hold havde lædersække med, for de gik målrettet efter de royale salver. De brækkede halsen af de forseglede alabastkar og hældte olien ud i deres søkk. Salve af fast konsistens blev skovlet op med fingrene - vi kan den dag i dag se de fingeraftryk, røverne efterlod på indersiden. De blev imidlertid afbrudt i deres forehavende, smed søkkene og stak af. Graven blev atter lukket til, og som bekendt lykkedes det at hemmeligholde, eller simpelthen glemme, dens beliggenhed, indtil den blev genopdaget i 1922.

Der er kun foretaget en enkelt analyse af en af salverne fra Tutankhamons grav, og det var, da den blev opdaget. Der er sket meget indenfor videnskaben siden da, og det er frustrerende, at indholdet af Tutankhamons salvekrukker er lukket land. For 80 år siden kunne kemikeren blot berette, at han havde fundet 87,7% (animalsk?) fedtstof. Resten, anslog han, var en slags harpiks. Til sammenligning blev der i 1976 på fire små prøver på hver omkring en kubikcentimeter taget fra fyldet i Ramses IIs mumie, da den blev udstillet i Paris, fundet pollen i store mængder fra en skærmpolte (matricaria-familien), og denne plante havde groet på en mark sammen med omkring 24 andre, identificerbare planter, hvoraf der også blev fundet pollenrester. Konklusionen var, at kongens balsamerede legeme sandsynligvis var blevet salvet med kamilleolie. Der ligger mange andre spændende resultater og venter på et laboratorium og endnu bedre elektroniske mikroskoper...

HVAD OPSKRIFTERNE AFSLØRER

Til gengæld er der - trods leksikografiske vanskeligheder - oplysninger at hente i opskrifterne. Hos de klassiske forfattere er det de tungere, langtidsholdbare ingredienser, der ofte nævnes: røgelse, myrrha, kanel/cassia og evt. kardemomme, og det afspejler sig også i en vis grad i de ægyptiske tekster, som man for eksempel kan læse i templet i Edfu. Det er forholdet mellem ingrediensernes kvantum, den rækkefølge, de tilsættes i, og den behandling, de i øvrigt udsættes for, der gør dem forskellige. Planteessenserne kunne udtrækkes uden brug af varme ved udblødning i olie eller i vand med efterfølgende presning, ved udvinding i en opvarmet base, eller ved kogning. De ægyptiske tekster gør meget ud af at angive præcise kvantum og registrere, hvor meget grydens indhold svinder, når det udsættes for varme. Efter et vist tidsrum vil man på basis af en lang række doserede ingredienser stå tilbage med præcis 1 hin (1/2 liter) salve - således er det typisk formuleret.

Blandt de olieholdige planter, der kunne danne base for salver, drejede det sig i Ægypten om olie fra to lokale træer: balanos (*Balanites aegyptiaca* L.) og morin-

SALVEKRUKKE
FREMBÆRES I
TEMPLET.
RELIEF I KARNAK-
TEMPLET 1525-1504
F. KR.

ga (*Moringa oleifera*), som var næsten lugtfri i sig selv, hvilket var en fordel, når det gjaldt om at fremhæve de tilsatte ingredienser. Sesamolje og amerikansk olie (fra *Ricinus communis* L.) har af samme årsag været mindre velegnede. I den sidste halvdel af den faraoniske periode kunne olivenolie og mandelolie også komme på tale. Begge planter synes at være blevet indført fra det ægæiske område, og olivenolie omtales hyppigt af de klassiske forfattere i forbindelse med ægyptiske opskrifter. Oksetælle nævnes også i tempelopskrifterne, og gåsefedt har i princippet også været en mulighed (Plinius citerer en interessant opskrift fra Anatolien (Tyrkiet), der består af gåsefedt og kanel, som anbringes i sneen i en bronzekrukke for at bevare sin faste konsistens).

Blandt de ægyptiske parfumer, der var særligt populære i Grækenland, var to, der benytter stort set de samme ingredienser, og da de forekommer på forskellige tidspunkter, er det muligt, at det er samme sag under forskellige navne. Theophrast skriver i det 4. årh. f.Kr. om "Den ægyptiske", at den rummede "adskillige ingredienser, hvoriblandt kanel og myrrha". De var først blevet udblødt i sød vin, da dette fik duften til at træde stærkere frem. Den var specielt yndet af kvinder, for den var dels meget karakterfuld, og så varede den længe på huden, og den blev faktisk bedre af at modne i krukken. Tre hundrede år senere fortæller både Plinius og Dioskur om "Den mendesiske". Mendes var navnet på en by i det ægyptiske delta, som på det tidspunkt ikke gjorde sig særligt bemærket, men som var den by, hvorfra en af de ægyptiske kongefamilier var udgået flere hundrede

år forinden, omtrent på det tidspunkt da Theophrast levede. Nu opretholdt parfumen byens ry, og den blev betragtet som den allerfineste. Den var baseret på balanos-olie. Dioskur giver flest detaljer: "Mendesium fremstilles af balanos-olie og myrrha og cassia og harpiks. Der er de, der, efter at have tilsat alle ingredienserne efter vægt, også tilsætter noget kanel, men uden fordel. For de ting, der ikke blandes godt sammen, afgiver ikke deres fulde styrke." Det udspecificeres ikke, hvilken harpiks, der er tale om. Plinius siger, at harpiks og gummi anvendes til at fiksere duften af de andre ingredienser. Da opskriften til "Den mendesiske" endda siges at stamme fra "tidligere tid", er det derfor sandsynligt, at produktet er det samme, men simpelthen har skiftet navn.

FORTIDENS AROMATERAPI

Den ægyptiske duftsubstans, der fik den mest fascinerende mytologi spundet omkring sig, er den som grækerne og romerne kaldte kyphi. Den fandt ikke anvendelse i antikkens high society, men primært i tempelkulten. Kyphiens historie kan spores helt tilbage til pyramidetiden omkring 2600 f.Kr., hvor ordet simpelthen betød "parfume" (ægyptisk kapet = noget, der går op i røg) og blev anvendt i forbindelse med kulten af den afdøde konge. 1000 år senere finder vi ingredienserne til kapet udspecificeret i Papyrus Ebers, hvor det brændes som røgelse i almindelige folks huse. Efter endnu et årtusind er vi kommet til det tidspunkt, hvor grækerne og romerne byggede deres ægyptiske templer, og flere opskrifter på kapet/kyphi står at læse på væggene. Nu er der således tale om et specifikt produkt. Plutarch fortæller i begyndelsen af det 2. årh. e.Kr. om den spirituelle virkning af kyphi: "ingredienserne afgiver søde og velgørende uddunstninger, som ændrer alt, idet kroppen ved at blive påvirket af røgen bliver løftet over i søvnens verden, hvorefter kyphien løsner dagligdagens kæde af bekymringer og stress. Duften renser og polerer som et spejl evnen til at fantasere og drømme, ligesom tonerne fra den lyre, som pythagoræerne spillede, inden de faldt i søvn for at fortrylle og hele den følsomme og irrationelle del af sjælen. Duft genopbygger nemlig opfattelseevnen, når den svigter, for uddunstningerne trænger helt ind i kroppen på grund af deres sarte blidhed." Så vidt Plutarch - en nuanceret beskrivelse af virkningen af aromatiske substanser - som i øvrigt har det til fælles med musikken, at de ikke kan ses, men skal opleves gennem de andre sanser. Begge dele har terapeutisk virkning.

Græske og romerske læger, som gerne havde studeret i Alexandria, noterede, at kyphi kunne bruges i behandling af slangebid, og på den konto bliver den kopieret i Galens og Dioskurus skrifter. Kyphi overlever til Middelalderen, hvor det står på en alexandrinsk salvemagers repertoire. Da de klassiske tekster bliver bekendt på moderne sprog, blomstrer interessen op igen, og kyphi genopdages og markedsføres. Interessen har holdt sig, og eksperimenterne med kyphi fortsætter. Der er ikke blot en enkelt opskrift, men adskillige versioner, og problemet er altid, hvad man skal stille op med de uoversættelige ord.

Med kyphi drejer det sig om en sammensat duftsubstans, der skal antændes, altså røgelse. Basen for de aromatiske stoffer kan synes noget uegnet, for det er - rosiner. Derudover indeholder den harpiks af forskellig art (røgelse, myrrha, mastiks mm.), urter som for eksempel enebær, safran, nardus, duftende græsser, pinjekerner og krydderier (enten kanel, cassia, kardemomme eller muskatblomme). Honning og vin indgår også på forskellige stadier af fabrikationen. De syv egentlige opskrifter, der findes, stemmer ikke overens i detaljerne mht valg af ingredienser og kvantum. Det overordnede indtryk, som er blevet bekræftet ved laboratorieforsøg, og som kan efterprøves i et almindeligt køkken, er, at det drejer sig om en astringerende duft, præget af harpiksingredienserne, med undertoner af krydderier og urter. En af de moderne versioner, der bruger det gamle navn, men som har tilføjet "fremmede" ingredienser som for eksempel orange og galangarod, minder faktisk ganske meget om duften af en varm Christmas pudding, som jo netop rummer rosiner, krydderier og alkohol.

Den duftende tradition fra det gamle Ægypten lever videre i vore dage. Ægypten er en af verdens største producenter af planter til dette formål. Kyphi havde i den klassiske oldtid en slægtning, tiryac, der også var et sammensat medikament. Den er veldokumenteret gennem hele Middelalderen, og den kan stadig blandes hos herbalisterne i Cairo. At spore dens oprindelse kan beskrives som en øvelse i "duftarkæologi", og denne disciplin er ved at vække interesse hos vore dages kemikere, der har udstyret til at hjælpe sprogforskerne med at aflokke de gamle ægyptere nogle af deres hemmeligheder.

Litteratur

L. Manniche, *Sacred Luxuries. Fragrance, Aromatherapy & Cosmetics in Ancient Egypt*, London 1999.
C. Leblanc (red.), *Parfums, onguents et cosmétiques dans l'Égypte ancienne*, Memnonia, Cahier supplémentaire No. 1, Cairo 2003.

DEN KONGELIGE SKRIVER ROY OG HANS HUSTRU, BEGGE MED PARYKKER. OVENPÅ SIDDER EN LOTUS-BLOMST OG EN "SALVEKEGLE", SOM SIGNALERER, AT PARRET VAR PARFUMERET MED ELLERS USYNLIG DUFTENDE SALVE. VÆGMALERI I PARRETS GRAV I THEBEN CA. 1310 F.KR.

FORORD

I en verden, hvor ilde lugte i vores fælles omgivelser er mere påtrængende end duftene, er det dejligt, at der findes en dyrkelse af vellugtens historie. Det er egentlig forbløffende, at man tilmed kan definere de flygtige dufte gennem flere tusinde år - fra oldtidens Ægypten til vor egen tid. På det gamle museum i Søllerød er vi glade for at lægge rum til en udstilling, der forener dyrkelsen af vellugt med frembruddet af forårets dufte samtidig med, at udstillingen tjener et humanitært formål.

I museets dejlige have vil man i løbet af sommeren kunne opleve en ny attraktion, en smuk, rød velduftende slotsrose. Den helt nye rose vil i forbindelse med udstillingen blive navngivet, når den står i fuldt flor i det nyanlagte bed i museets have.

Udstillingen er blevet til i et samarbejde mellem Rudersdal Museer og den internationale humanitære forening Look Good...Feel Better. Foreningens formål er at støtte kvinder i ambulant kræftbehandling ved at tilbyde hudpleje- og make-upkurser. Foreningen begyndte sit virke i USA i 1989. Look Good...Feel Better i Danmark blev stiftet i september 1997. Igennem årene har foreningen afholdt kurser for flere end 7.500 kvinder på en række hospitaler over hele landet.

Samarbejdet mellem en kulturinstitution og en humanitær forening er i sig selv et nyt initiativ, som åbner mulighed for at indarbejde en støttemulighed for foreningens arbejde, idet der i tilknytning til udstillingen vil blive afholdt en række forskellige arrangementer. Overskuddet fra disse arrangementer og fra salget af nærværende katalog går ubeskåret til Look Good...Feel Better, som på denne måde får mulighed for at styrke sine aktiviteter til fordel for kræftramte kvinder.

En varm tak til alle, som har bidraget til udstillingen med udlån af smukke og interessante genstande og til alle, som med engagement, ekspertise og forståelse vederlagsfrit har bidraget til dette katalogs tilblivelse:

Acqua di Parma v/Manini & Co. A/S, Baccarat, Kaj Julian Berg, Jesper Blæsild, Niels Busch, Karin Bæk, Marianne Charles, Det danske Kunstindustrimuseum, Elizabeth Arden, Estée Lauder Cosmetics A/S, Helle Forum, Lise Fussing, Givenchy v/Unicare A/S, Guerlain v/E. Sæther A/S, Naja Halvorsen, Eileen Hastrup, Hanne Hoff, Ulla Houkjær, Sonja Høfler, Kristian Jakobsen, Steen Jensen, Hanne Klostergaard, Lalique, Jutta Larsen, Sascha Oda Larsen, L'Oréal Luxury Products, L'Oréal Danmark A/S, Emmy Madsen, Lise Manniche, Niels Meldgaard, Tine Froberg Mortensen, Randi Nielsen, Nybroe ApS, Cristina Cyrill Olsen, Parfums Christian Dior A/S, Mogens Olesen, Poulsen Roser A/S, Schiller-Huset, Helle Schaarup Reimann, Kirsten Sehested, Sisley ApS, Hanne Bay Skilbreid, Ellinor Sæther, Tolkesekretariatet, Inger Wilkie, Karen Sofie From Wilkie.

COSMETICS AND PERFUME IN ANCIENT EGYPT

By Lise Manniche

We know, thanks to a wealth of sources, that Egyptian physicians realised as far back as 3500 years ago that cosmetics could help their patients. Since prehistoric times cosmetics - rouge, lipstick and eye makeup - have played an important role in the lives of both men and women. Just think of Queen Nefertiti's red lips that smile enigmatically at us. Another means of seduction, although invisible, is fragrance. Better than words and images perfume can convey a message, create an atmosphere or show intentions.

Egyptian perfume was composed partly of genuine "perfume" ("per fumum" - through smoke, i.e. incense), partly of aromatic substances fixed in fat or oil. Despite linguistic difficulties we can find a great deal of information in the recipes, for instance that incense, myrrh, cinnamon and cardamom were main ingredients, and that the relative quantity of ingredients, the order in which they were added and the finishing treatment were what made each fragrance distinct.

Evidence shows that temples housed the production or storage of perfumes. In temple buildings we have found rooms, which today would be called a "laboratory" with recipes engraved in the walls. Undoubtedly the balms for the luxurious habits of the Egyptians came from these stores. Being also an important export item, these balms weighed heavily on the national budget. Other fragrances came to Egypt when caravans of foreign princesses with their escorts arrived with an abundance of pots full of balms.

Already in ancient Egypt presentation and packaging were important features and Egyptian glass flacons are found throughout the Mediterranean region. A perfume known as "The Egyptian" left on a Greek dealer's shelf for eight years was found to have improved. When Tutankhamon died 350 litres of balms and oils filled in alabaster pots, some of them shaped as gazelles or lions with the body serving as containers, followed him into the tomb.

One particular Egyptian aromatic substance is surrounded by fascinating myths. Kyphi, as the Greeks and Romans called it, has a history that dates back to around 2600 b.C. The word simply meant "perfume" (Egyptian *kapet* = something that smokes). Kyphi is a compound that is set on fire, i.e. incense. The basis for the aromatic substance is - raisins! Other ingredients were various kinds of resin, herbs and spices such as cinnamon, cassia, cardamom or nutmeg as well as honey and wine. A modern version using the ancient name but with "foreign" ingredients such as orange and galangal root, awakens the memory of the fragrance of a hot Christmas pudding, which is flavoured with raisins, spices and alcohol.

The ancient Egyptian tradition for the use of fragrances lives on in our days since Egypt is one of the most important producers of plants for this purpose.